

‘आमोई’ उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन

१३४

शोधार्थी

चन्द्रबहादुर खत्री

क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक वर्ष २१७ (२०६५/०६६)

त्रि.वि. दर्ता क्रमाङ्क : १९८०३-९४

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क र वर्ष : २१८०१६४ (२०६६)

नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत शोधपत्र

शोधपत्र पेश गरेको मिति

वि.सं. : २०७५।०७।१९

इ.सं. : ५ नोभेम्बर, २०१८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

जनता बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षा विभाग

इटहरी, सुनसरी

शोधपत्र भाइभा भएको मिति

वि.सं. : २०७५।०८।१८

इ.सं. : ४ डिसेम्बर, २०१८

स्वयम् घोषणा

म शोधार्थी चन्द्रबहादुर खत्री यो घोषणा गर्दछु- प्रस्तुत शोधपत्र मेरो मौलिक अनुसन्धान हो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहीं कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । आवश्यकताअनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरेको छु । यदि कहीं कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने सबैखाले परिणामहरूको सामना गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु । यस सम्बन्धमा पछि कहीं कतै र कुनै किसिमको उजुर बाजुर गर्ने छैन ।

मिति: वि.सं. : २०७५।०७।१९

इ.सं. : ५ नोभेम्बर २०१८

शोधार्थी

चन्द्रबहादुर खत्री

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)

व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

१०२५ - ५८१३००

५८००६४

प.सं.

च.नं.

मिति: २०७५।०।७।१९

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत एमएड दोस्रो वर्षका विद्यार्थी चन्द्रबहादुर खत्रीले नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत 'आमोई' उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो। प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहका निमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु।

मिति: वि.सं. : २०७५।०।७।१९

इ.सं. : ५ नोभेम्बर २०१८

नवीनकुमार शर्मा
(शोध निर्देशक)
नेपाली शिक्षा विभाग
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी

जनता बहुमुखी क्याम्पस

०२५-५८१३००

५८००६४

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

प.स. : (त्रिभुवन विश्वविद्यालय र उ.मा.शि. परिषदबाट सम्बन्धन प्राप्त)

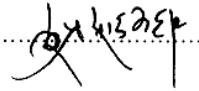
च.नं. : विज्ञान, व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र संकाय

मिति : २०७५/०८/१८

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ यस विभागका विद्यार्थी चन्द्र बहादुर खत्रीले तयार पार्नुभएको 'आमोई' उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम, थर	पद	हस्ताक्षर
१. मदनराज बराल	विभागीय प्रमुख	.....
२. प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई (विश्वविद्यालय क्याम्पस, कीर्तिपुर, काठमाडौं)	बाह्य परीक्षक	.....
३. नवीनकुमार शर्मा	शोध-निर्देशक	.....

मिति

वि.सं. : २०७५/०८/१८

इ.सं. : ४ डिसेम्बर, २०१८

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत 'आमोई' उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मैले जनता बहुमुखी क्याम्पस इटहरी, सुनसरीको शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाली विषय (नेपा. शि.) को पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पारेको हुँ ।

प्रस्तुत शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरी अवसर प्रदान गर्ने नेपाली भाषा शिक्षा विभाग र यस शोधकार्यको शीर्षक छनोटदेखि लिएर सामग्री सङ्कलन, लेखन र परिमार्जनका साथै पूर्णता प्राप्त गरून्जेलको समयमा आफ्नो अमूल्य समय खर्चेर अनेकौं व्यस्तताहरू हुँदाहुँदै पनि समुचित मार्ग निर्देशन गर्नु हुने मेरा शोध निर्देशक आदरणीय गुरु नवीनकुमार शर्माप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्रलाई व्यवहारमा उतार्न उपयुक्त वातावरण प्रदान गर्दै उपयुक्त प्रशासन र विभागीय स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख मदनराज बराल तथा मेरा आदरणीय गुरुहरू तीर्थराज भट्टराई, टङ्क न्यौपाने, टोलनाथ काफ्लेप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । शिक्षा आर्जनमा हौसला प्रदान गर्दै मलाई यो अवस्थामा पुऱ्याउनु हुने मेरा आदरणीय बुबाआमाप्रति आजीवन ऋणी छु । जीवनको सुरुवातदेखि आजसम्म अनेकौं समस्यासँग जुध्न प्रेरित गर्दै हौसला प्रदान गर्ने मेरा आदरणीय दाइहरू साथै शोधपत्र लेखनका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरू उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनुहुने मेरा आत्मीय मित्र यज्ञकुमार पौडेल, मलाई जीवनभर साथ दिने मेरी जीवन सङ्गिनी भवानी बस्नेतप्रति आभारी छु । त्यसैगरी छोरो निश्चल भट्टराई र छोरी निकिता भट्टराईलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यो लेखनपत्रको लागि आफ्नो शोधपत्र उपलब्ध गराएर सहयोग गरिदिनुहुने निलादेवी भट्टराई र दीपा खवासलाई धन्यवाद दिँदै अन्त्यमा यो शोधपत्रलाई टाइप गरिदिनुहुने कटारी न.पा.-१२ का गणेश खत्री साथै सेटिङ तथा बेन्डिङमा सहयोग गर्नुहुने सौजन्य डेस्कटप विर्तामोडकी मैया बराललाई पनि धन्यवादका साथ प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षा विभाग जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी, सुनसरीसमक्ष पेश गरेको छु ।

शोधार्थी

.....

चन्द्रबहादुर खत्री

शोधसार

१. शोध शीर्षक

प्रस्तुत अध्ययनको शीर्षक 'आमोई' उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन रहेको छ ।

२. समस्या कथन

यस अध्ययनभित्र आमोई उपन्यासमा प्रयुक्त क्रियापद र विचलनलाई शैलीवैज्ञानिक आधारमा के कसरी विश्लेषण गर्न सकिन्छ भन्ने कुरालाई समस्याका रूपमा केन्द्रित गरिएको छ ।

३. उद्देश्य

यस अध्ययनको उद्देश्य समापिका क्रियापदका दृष्टिमा शैलीवैज्ञानिक आधारमा आमोई उपन्यासको विश्लेषण गर्नु र आमोई उपन्यासमा रहेको विचलनको विश्लेषण गरी उपन्यासको शैलीवैज्ञानिक अध्ययन गर्नु रहेको छ ।

४. अध्ययन विधि र प्रक्रिया

यस अध्ययनमा मूलतः पुस्तकालयीय अध्ययन विधिको प्रयोग गरी उपन्यासको विश्लेषण गरिएको छ ।

५. निष्कर्ष

यो उपन्यासमा आफ्नो पतिको अनुहार राम्ररी नचिनि विधुवा बन्न पुगेकी मैयाको जीवनको उतारचढावलाई चर्चा गरिएको छ । तत्कालीन समयमा बाल्यवस्थामै बूहारी बनी महिलाहरूले बाँच्नुपर्ने जीवन शैलीको वर्णन गरिएको छ ।

विषयसूची

विषय	पृष्ठ सङ्ख्या
अध्याय एक : परिचय	
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	२
१.३ अध्ययनको औचित्य	३
१.४ अध्ययनको उद्देश्य	३
१.५ अध्ययनको सीमा	३
१.६ पारिभाषिक शब्द	४
अध्याय दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचना	
२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा	५
२.२ अध्ययनमा पूर्वकार्यको उपयोगिता/कार्यान्वयन	८
२.३ सैद्धान्तिक/धारणात्मक आधार	९
२.३.१ शैलीको परिचय	१०
२.३.२ शैलीविज्ञानको परिचय	१२
२.३.३ शैलीविज्ञानको सैद्धान्तिक स्वरूप	१३
२.३.४ शैलीवैज्ञानिक समालोचनाका तहहरू	१५
२.३.५ शैली विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार	१६
२.३.६ साहित्यिक संरचना	१७
२.३.७ शैली	१७
२.३.७ अध्ययनको धारणात्मक संरचना	२०
अध्याय तीन : अध्ययन विधि	
३.१ अध्ययनको संरचना	२१
३.२ जनसङ्ख्या र नमुना छनोट	२१
३.३ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधनहरू	२१
३.३.१ प्राथमिक स्रोत	२१
३.३.२ द्वितीय स्रोत	२१
३.४ तथ्याङ्क सङ्कलनका प्रक्रिया	२२
३.५ तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया	२२

अध्याय चार : नतिजा/परिणाम र छलफल

४.१. आमोई उपन्यासका उपन्यासकार र उपन्यासको सन्दर्भ	२३
४.२ उपन्यासमा क्रियापदको चयन	२३
४.३ विचलन	६२
४.३.१ व्याकरणिक विचलन	६२
४.३.२ ध्वनि प्रक्रियात्मक विचलन	६२
४.३.३ अर्थतात्विक विचलन	६३

अध्याय पाँच : निष्कर्ष तथा उपयोगिता

५.१ निष्कर्ष	६४
५.२ उपयोगिता/कार्यान्वयन	६५
५.२.१ नीतिगत तह	६५
५.२.२ कार्यान्वयन तह	६५
५.२.३ आगामी अनुसन्धानका लागि शीर्षकहरू	६६
सन्दर्भसामग्री सूची	